

Tien jaar verder (1)

Gehoorbeschadiging en kwartsstof

Gehoorschadiging en kwartsstof, twee thema's die op het eerste gezicht niet veel met elkaar te maken hebben. Zij het dat beide nog altijd zeer actueel zijn. En ingrijpende gevolgen hebben die zich meestal pas later manifesteren.

tekst John Vollenbroek

In het kader van de Europese week voor de veiligheid en gezondheid verscheen in 2005 de brochure 'Lawaaa', met daarin onder meer hoe Akzo Nobel en Mitsubishi Caterpillar Forklift Europe (MCFE) bezig waren gehoorbeschadiging te voorkomen. Alle mensen die toen aan het woord waren, vertelden enthousiast over hun resultaten. Is dat nog steeds zo?

Voorlichting

Beide bedrijven begonnen destijds met het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten.

Maryke Oor (tot 2008 bij MFCE en nu zelfstandig) vertelt dat zij aan zowel het begin als het eind van zo'n bijeenkomst vroeg wie er dacht een gehoorprobleem te hebben. Aan het eind van de bijeenkomst waren dat er driemaal zo veel. Veel mensen merken dat zij, eenmaal ouder dan veertig, moeilijker een gesprek met iemand kunnen voeren als anderen in de buurt ook praten, maar leggen geen verband met gehoorbeschadiging. Geen wonder trouwens, als je van de Nationale Hoorstichting verneemt dat maar de helft van de mensen die een hoortoestel zou kunnen gebruiken, dat ook daadwerkelijk doet.

Over de resultaten bij Akzo Nobel in Sassenheim praatte ik met bedrijfsarts Marianne Willemsen en arbeidshygiënist Geek van der Zalm en Erik de Muynck van HearingCoach. Willemsen en Van der Zalm horen nu nog steeds van medewerkers dat zij hun kinderen vragen om de iPod niet zo hard te zetten en otoplastieken te dragen bij het uitgaan. Akzo Nobel formuleerde in 2005 als doel ervoor te zorgen dat medewerkers niet langdurig aan geluid boven 75 dB blootgesteld zouden worden, om zo op nul procent gehoorschade uit te komen. Dat doel hebben ze gerealiseerd. De Muynck daarover: "Ik heb gemerkt dat het bij hun inkoopafdeling een reflex is geworden om daar op te letten".

Positief aanspreken

Bij MFCE kregen de voorlichtingsbijeenkomsten opvolging met controlerondes lopen, gericht op het positief versterken van de mensen die hun gehoor wel beschermden. Oor liep die rondes telkens samen met een manager. Het eerste jaar liepen zij drie rondes. De eerste keer droeg 20 procent de gehoorbescherming. Die mensen werden daar positief op aangesproken en kregen ook een klein presentje. In het contact kwam soms ook aan bod hoe het was om als minderheid de bescherming wel te dragen. Dege-

nen die zich niet beschermden, werden daar niet rechtstreeks op aangesproken. Het tweede jaar liep het tweetal twee en het laatste jaar één ronde. In dat laatste jaar droeg vrijwel iedereen gehoorbescherming en inmiddels is dat honderd procent geworden.

Meten

Bij Akzo Nobel ging men na de voorlichting Gehoorschade anders meten en wel met de Oto Akoestische Emissie techniek (OAE). Hiermee kun je gehoorschade al in een zeer vroeg stadium zichtbaar maken. Van der Zalm vertelde dat hij er bij zijn eigen meting tot zijn verbazing achterkwam dat hij zelf al een dip in zijn gehoor had. Iedereen krijgt jaarlijks een controle, de medewerkers van HearingCoach testen dan ook de otoplastieken. Die metingen waren daar het beslissende zetje in de rug van medewerkers om zich beter te gaan beschermen in werk- en vrije tijd. De bedrijfsarts ziet in de getallen terug dat het gehoor van zeer weinigen achteruit is gegaan (anders dan door normale veroudering). "Omdat we exact de geluidslevels weten van de machines en de gebouwen, en ook de dagdosis geluid voor de mensen, kunnen we in die gevallen meestal uitsluiten dat de achteruitgang is veroorzaakt door te hard geluid op het werk. Dat geldt voor alle leeftijdsgroepen." Bij Akzo Nobel lopen ze nu wel tegen een ander en veel groter probleem aan. Mensen die nu binnenkomen hebben vaak al op jonge leeftijd gehoorschade en daar valt niets meer aan te verbeteren.

Volksziekte

Lawaailechthorendheid staat al jaren bovenaan de lijst van beroepsziekten (NCVB, 2014). De laatste jaren komen er steeds meer mensen op de arbeidsmarkt die al gehoorschade hebben. Wat voor zin heeft het dan nog om veel aandacht te schenken aan het voor-

Serie 'Tien jaar verder'

Bladerend in Arbo's uit vroeger jaren vraagt John Vollenbroek zich af wat bepaalde acties uiteindelijk hebben opgeleverd. Hij benadert de spelers van toen om dat te achterhalen. Daarbij richt hij zich iedere keer op andere thema's.

Jongeren met gehoorschade komen straks moeilijker aan de bak dan jongeren in een rolstoel

komen van gehoorbeschadiging? Bij het keuren van rekruten test het Belgische leger al jaren het gehoor. Al die tijd bleef het aantal mensen dat daarop werd afgekeurd gelijk, maar in 2008 nam het plotseling toe en inmiddels is het al verdubbeld. Getallen van de Nationale Hoorstichting wijzen in dezelfde richting. Als wij vroeger uit gingen, konden de oren nog een of twee dagen suizen en dan was het over. Veel jeugdigen gunnen hun oren geen rust meer. De iPod staat meteen de volgende dag weer te hard aan. Je kunt voorspellen dat de jongeren van nu over een aantal jaar steeds moeilijker kunnen functioneren in bepaalde beroepen: als commando's of piloten, bij de luchtverkeersleiding, in de gezondheidszorg, meetkamers of commerciële functies, of bij de politie. De Muynck is van mening dat, naarmate de vraag naar handen op de arbeidsmarkt afneemt, jongeren met gehoorschade straks moeilijker aan een baan komen dan jongeren met een fysieke beperking in een rolstoel. Hij bepleit meer gebruik van de OAE-techniek bij jongeren. "Dat maakt het veel gemakkelijker mensen die gevoelig zijn voor gehoorschade de *sense of urgency* uit te leggen van het dragen van goede en gecontroleerde gehoorbeschermers." Je kunt erop wachten dat een toenemend aantal werkgevers een gehoortest wil doen alvorens mensen in dienst te nemen. De wet op de medische keuringen laat dat toe, mits de werkgever duidelijk het verband beschrijft tussen de testcriteria en wat het werk van mensen vereist.

Kwartsstof

In 1996 maakte de toenmalige Vereniging Grootbedrijf Bouw (nu Bouwend Nederland) al een (video)film met de veelzeggende titel 'Stof, neem het niet te luchtig'. Van 2000-2003 gold er een Arboconvenant (samen met werkdruk en oplosmiddelen) waarin werkgevers beloofden werk te maken van de aanpak van kwartsstof. Daar kwam uit dat de afzuigmachines niet toereikend waren. De fabrikanten zijn in dat gat gesprongen, TNO heeft meetmethoden ontwikkeld. In 2007 was er de introductie van de Arbocatalogus. Vervolgens gebeurde er een paar jaar zo goed als niets. In 2012 is de inspectie SZW gaan beboeten, met weinig resultaat. Vanaf 1 oktober 2013 is de Inspectie heel hard gaan beboeten (stof zien = norm overtreden = boete) en heeft zij de boete verhoogd

naar zo'n 18.000 euro. Gevolg: de leveranciers van stofafzuiging konden in de eerste maanden van 2014 de vraag niet aan. Want voor het boetebedrag kun je zo'n twaalf stofafzuigers kopen. Bouwend Nederland zegt in een recente publicatie dat kennis en gereedschappen inmiddels goed zijn. Dus eindelijk begint het in beweging te komen, na 17 jaar? Helaas. Kost beschermen tegen stof geen extra tijd, dan doet men het. Anders niet. Loop je bijvoorbeeld door een appartementencomplex in aanbouw, dan is het nog één grote stofwolk. Een uitvoerder die best anders wil, wijst op de nog altijd toenemende druk om goedkoper en dus sneller te werken. "In de calculaties houden veel bedrijven geen rekening meer met bijvoorbeeld het schoonhouden van de werkplek. Ik ga de mensen daarop niet aanspreken, want die staan met de rug tegen de muur. Vooral zzp'ers zijn bang hun werk te verliezen als zij wel de tijd nemen om veilig te werken. Op papier, in de convenanten, is veiligheid mooi voor elkaar, maar in de praktijk niet. En wat denk je dat er met glaswol gebeurt?" De afgelopen jaren heeft hij bij meerdere aannemers gewerkt en zag het overal.

Roep om de overheid

In de gesprekken over zowel gehoorschade als kwartsstof, blijken mijn gesprekspartners meer te verwachten van de politiek en de overheid. De problemen zijn bekend, maar tot effectieve acties komen duurt te lang. Professor Lex Burdorf heeft uitgerekend dat de onnodig trage invoering van het astbestverbod 4000 (vierduizend!) doden heeft gekost. Hoeveel onnodige doden gaat praten over kwartsstof ons kosten? Hoeveel jeugdigen hebben straks een slecht arbeidsmarktperspectief, omdat we te lang hebben gewacht met preventief beleid? Wat kwartsstof betreft zou de Inspectie SZW beter kunnen controleren of mensen wel veilig kunnen werken binnen de daadwerkelijk gekregen en gecalculeerde tijd. Een boete op het niet incalculeren van het schoonhouden van werkplekken zou wel eens effectiever kunnen zijn dan mensen proberen te betrappen die nu met de rug tegen de muur staan. «

John Vollenbroek, Human Error Consultancy.